

Kortanalys 6/2018

Brott i nära relationer bland unga

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	6
Syfte och frågeställningar	7
Metod och material	8
Avgränsningar och begränsningar	9
Utsatthetens karaktär	11
Var femte ung person har utsatts för brott i en nära relation	11
Kontakt med polisen och hjälpinstanser	15
Om gärningspersonen	18
Gärningspersonen är oftast i samma ålder	18
Gärningspersonen är oftast av motsatt kön	20
Utvecklingen av ungas utsatthet för brott i nära relationer	21
Utsattheten relativt jämn över tid	21
Generellt en minskande trend inom båda åldersgrupperna	22
Avslutande diskussion	23
Referenser	25
Bilagor	28
Bilaga 1: Urval och population	28
Bilaga 2: Tabeller till Utsatthet under livstiden	30

URN: NBN: SE: BRA-786
© Brottsförebyggande rådet 2018

Författare: Sofia Axell
Vetenskaplig granskare: Professor Margareta Hydén, Linköpings universitet
Omslagsillustration: Susanne Engman
Produktion: Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm
Telefon 08-527 58 400, fax 08-411 90 75, e-post info@bra.se, www.bra.se

Denna kortanalys kan laddas ner från Brås webbplats www.bra.se

Sammanfattning

Den här kortanalysen redovisar omfattningen och karaktären på ungdomars utsatthet för brott i nära relationer, såsom misshandel, hot, sexualbrott, trakasserier, kränkningar samt försök att inskränka den andra partens frihet. Analysen syftar också till att ge en bild av utvecklingen av de nämnda brotten under perioden 2005–2016. Utöver detta beskrivs gärningspersonernas kön och ålder, hur vanligt det är att brottet polisanmäls, varför vissa utsatta väljer att inte kontakta polisen samt i vad mån de utsatta upplevt behov av stöd men inte fått det.

Analyserna baseras dels på självdeklarerad utsatthet för relationsbrott under livstiden – enligt data från frågemodulen i Nationella trygghetsundersökningen (NTU) 2013, som är särskilt utformad för att fånga upp brott i nära relationer – dels på resultaten från ordinarie NTU 2006–2017 angående självdeklarerad utsatthet för brott under ett visst kalenderår, inom tidsperioden 2005–2016. De brott som har kartlagts utifrån ordinarie NTU är misshandel, hot, sexualbrott och trakasserier, medan frågemodulen från 2013 används för att även kartlägga systematiska kränkningar och försök att inskränka friheten. Eftersom frågeformuleringarna skiljer sig mellan de ordinarie NTU-frågorna och frågorna i

frågemodulen fångar de delvis upp olika saker. Generellt fångar modulen fler händelser som gäller brott i nära relationer. Nivåerna på utsatthet enligt frågemodulen kan därför inte jämföras med nivåerna på utsatthet enligt de ordinarie NTU-frågorna.

Var femte ungdom har någon gång utsatts för brott i en nära relation

Totalt uppgav knappt var femte person (18 %) i åldern 16–24 år att de någon gång utsatts för systematiska kränkningar eller förödmjukelser, försök till inskränkning av deras frihet, hot, trakasserier, misshandel eller sexualbrott av en nuvarande eller före detta partner. I åldersgruppen 16–24 år var det 23 procent av tjejerna och 14 procent av killarna som uppgav att de någon gång utsatts för något av ovan nämnda brott i en nära relation. Utsattheten var högre i den äldre åldersgruppen (20–24 år) än i den yngre (16–19 år).

Vanligast var att man blivit utsatt för psykiskt våld i form av kränkningar, försök att inskränka friheten, hot eller trakasserier (21 % av tjejerna och knappt 12 % av killarna).

Återkommande utsatthet var vanligast för tjejer. Två av tre utsatta tjejer och knappt

tre av fem utsatta killar uppgav att de blivit återkommande utsatta för psykiskt våld. När det gällde fysiskt våld var det drygt 36 procent av de utsatta tjejerna och knappt 20 procent av de utsatta killarna som uppgav att de utsatts vid upprepade tillfällen.

Nästan fyra av fem unga som var utsatta för fysiskt våld (misshandel och sexualbrott) hade även utsatts för psykiskt våld (kränkningar, försök till inskränkning av friheten, hot och trakasserier) under livstiden. För unga som utsatts för psykiskt våld var det drygt två av fem som även varit utsatta för något fysiskt våld i sitt liv.

De flesta anmäler inte, utan anser att händelsen var en småsak

Sammantaget hade 2,6 procent av de i åldern 16–24 år som blivit utsatta för brott i nära relationer 2012 anmält händelsen till polisen. Tjejer polisanmälde brott i något större utsträckning än killar (3,7 % respektive 1,0 %). Det i särklass vanligaste skälet till att inte polisanmäla händelsen var, bland både tjejer och killar, att de såg den som en småsak (43 % respektive 73 %).

Störst behov av stöd hade de som utsatts för återkommande fysiskt våld. Nästan en tredjedel av tjejerna och en femtedel av killarna uppgav att det stöd de behövde inte fanns. När det gällde återkommande psykiskt våld uppgav knappt 17 procent av tjejerna och 6 procent av killarna att de haft behov av stöd som dock inte fanns tillgängligt.

Gärningspersonen är oftast i samma ålder och av motsatt kön

Det vanligaste för brottstyperna misshandel, hot och trakasserier var att gärningspersonen tillhörde åldersgruppen 20–

24 år (41–47 %) medan det för sexualbrott var vanligast att gärningspersonen var 16–19 år (47 %). Det var ovanligt med gärningspersoner över 41 år.

För killar var det vanligast att partnern var i åldern 16–19 år, medan det vanligaste för tjejer var att gärningspersonen var 20–24 år. Det var betydligt vanligare för tjejer att gärningspersonen var 25 år eller äldre än det var för killar (30 % respektive 5 %).

För de hot- och våldshändelser som drabbade tjejer i nära relationer gällde att det var övervägande manliga gärningspersoner (98 %) oavsett brottstyp. För killarna var gärningspersonen en man i 10 procent av alla hot- och våldshändelser i nära relationer, framförallt gällande hot samt i viss mån sexualbrott.

Utsattheten relativt jämn över tid

Andelen unga (16–24 år) i befolkningen som uppgav att de utsatts för misshandel, hot, sexualbrott eller trakasserier i nära relationer låg jämförelsevis stabilt, på i genomsnitt 1,2 procent under åren 2005–2016. Man kan se en viss minskning i början av perioden, följt av en förhållandevis jämn kurva.

Bland killar låg utsattheten stabilt hela perioden (0,4 % i genomsnitt) medan den för tjejer låg på en högre nivå (2,2 % i genomsnitt) med viss variation.

Sett över hela perioden har andelen som uppgav utsatthet för misshandel, hot, sexualbrott eller trakasserier i nära relationer varit något lägre bland unga i åldersgruppen 16–19 år (0,8 % i genomsnitt) än för de i åldersgruppen 20–24 år (1,6 % i genomsnitt). Andelen som uppgav utsatthet minskade i båda grupperna fram till och med runt 2012. Från och med 2015 kan man se en viss ökning av de yngstas utsatthet, men det är för tidigt att säga om det är ett trendbrott.

Inledning

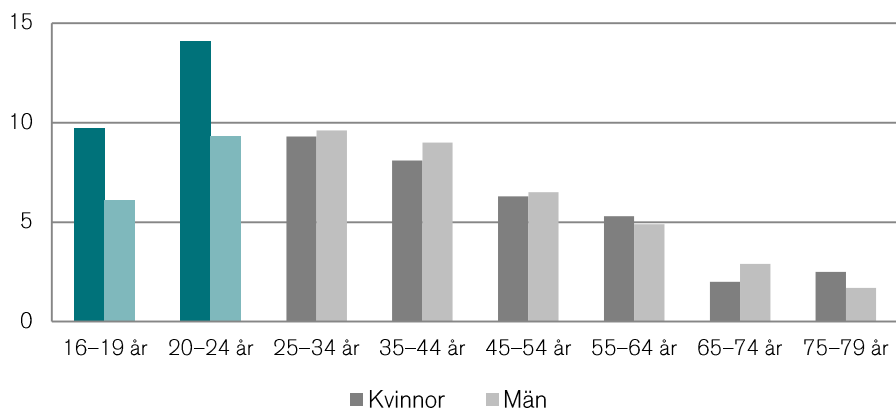
Brott i nära relationer är ett allvarligt samhällsproblem, vilket gör det till ett prioriterat område för rättsväsendet. Forskning visar att våld bland unga, där förövaren är en nuvarande eller tidigare partner, är associerat med flera negativa konsekvenser för de som utsatts, som exempelvis depression, självmordstankar, narkotika- och alkoholbruk och fysisk ohälsa (till exempel Exner-Cortens m.fl. 2013, Nationellt centrum för kvinnofrid 2014 och Barter & Stanley 2016). I regeringens strategi för att bekämpa mäns våld mot kvinnor (skrivelse 2016/17:10) betonas vikten av att ge flickors och unga kvinnors våldsutsatthet större uppmärksamhet, eftersom relationsvåld inte enbart rör vuxna och äldre kvinnor. En enkätstudie gällande våld mot kvinnor i Europa, genomförd av EU:s byrå för grundläggande rättigheter (FRA 2014), visade att unga kvinnor var särskilt utsatta för olika typer av partnervåld jämfört med äldre kvinnor. Ungdom utgör således inte något skydd mot att bli utsatt för diverse former av psykiskt, sexuellt eller fysiskt våld av sin partner. Det är däremot inte helt oproblematiskt att se brott i nära relationer som synonymt med mäns våld mot kvinnor, eftersom det finns flera studier som visar att män uppger att de blivit utsatta för partnervåld i lika stor utsträckning (Brå 2009). Denna kortanalys handlar därför om både tjejers och killars utsatthet för partnervåld i form av misshandel, hot, sexualbrott, trakasserier, kontroll och kränkningar.

Det finns idag vissa kunskapsluckor vad gäller omfattningen och utvecklingen av utsattheten för den här typen av brott bland unga i Sverige. Visserligen har det utförts internationella studier (till exempel Barter m.fl. 2009, Stonard m.fl. 2014 och Viejo 2014), men resultaten från dessa är inte direkt översättbara till andra länders kontexter (Hamby m.fl. 2012a). Tidigare genomförda undersökningar om våld i nära relationer bland unga i Sverige har visat att det är ett vanligt problem för både unga män och kvinnor (till exempel Danielsson m.fl. 2010 och Straus 2007). Eftersom de respektive urvalen framförallt bestod av unga kvinnor samt personer över 19 år¹, medan unga killar och personer under 19 år inte täcktes in, är det svårt att generalisera de resultaten till gruppen yngre tjejer och killar. Det finns ett pågående svenskt forskningsprojekt, *Våld mellan ungdom i nära relationer*, som är en vidareutveckling av det europeiska projektet *Safeguarding teenage intimate relationships* (STIR) och som vänder sig till ungdomar 15–19 år. Projektet undersöker bland annat hur ungdomarna själva ser på hur partnervåld kan förebyggas (Brå m.fl. 2017).

¹ Urvalet bestod av personer som sökt till ungdomsmottagning respektive av universitetsstudierande.

Brå har under 2000-talet genomfört en rad studier om olika typer av brott i nära relationer.² Ingen av dessa har dock haft ett specifikt fokus på unga personer. Enligt den kartläggning av brott i nära relationer som Brå genomförde 2013 (Brå 2014) framgick dock att yngre personer i större utsträckning än äldre uppgav utsatthet för våld i nära relationer. Mest utsatta var det kvinnor i åldern 20–24 år (se de gröna staplarna i figur 1 nedan).

Figur 1. Andel av befolkningen (%) som utsattes för brott i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och ålder (Brå 2014).

När man studerade utsattheten för de olika brottstyperna inom respektive åldersgrupp framkom att utsatthet för kränkningar var den vanligaste typen av brott för såväl kvinnorna som männen inom samtliga åldersgrupper. Undantaget var män i åldern 16–24 år, där det var vanligare att partnern försökte inskränka deras frihet. Det saknas dock en sammanställning med mer detaljerad statistik specifikt för ungas utsatthet. I den här kortanalysen görs därför en fördjupad kartläggning av omfattning, karaktär och utveckling av just ungas utsatthet för olika typer av våldsbrott i nära relationer, baserat på data från Nationella trygghetsundersökningen (NTU), som genomförts årligen sedan 2006.

Syfte och frågeställningar

Kortanalysens syfte är att sammanställa omfattning och karaktär på de våldsbrott som sker i nära relationer bland unga personer (16–24 år) i befolkningen. Den syftar också till att ge en bild av utvecklingen av dessa brott under perioden 2005–2016.

- 1) I vilken omfattning uppger unga (16–24 år) att de har utsatts för våldsbrott av en nuvarande eller tidigare partner?
- 2) Hur ser utsattheten ut och i vilken utsträckning har den varit återkommande?
- 3) Vilket kön och vilken ålder har gärningspersonen i förhållande till den som utsatts för partnervåld?
- 4) Hur utvecklades utsattheten för partnerrelaterade brott bland unga 2005–2016?

Utöver ovan nämnda frågeställningar beskrivs även hur vanligt det är att händelsen har polisanmälts, varför vissa utsatta väljer att inte kontakta polisen samt huruvida det funnits behov av stöd som inte fanns tillgängligt för den utsatta.

² Se t.ex. Brå 2002, Brå 2007, Brå 2009, Brå 2014.

Metod och material

Brå frågar i Nationella trygghetsundersökningen (NTU) ett stort antal personer i befolkningen (16–79 år) om deras utsatthet för brott.³ Till dem som uppger att de utsatts ställs sedan frågor om vem gärningspersonen är och huruvida hen är en partner eller före detta partner.

Analyserna baseras på självdeklarerad utsatthet för relationsbrott under livstiden⁴ enligt data från den särskilda frågemodulen i NTU 2013, som tillkom efter ett regeringsuppdrag⁵ om att kartlägga brott i nära relationer (Brå 2014).⁶ Analyserna baseras även på resultaten av data från ordinarie NTU 2006–2017 om självdeklarerad utsatthet för brott under ett visst kalenderår, inom tidsperioden 2005–2016 (Brå 2017a). Båda datakällorna omfattar svarande i åldern 16–24 år.⁷

I de ordinarie NTU-frågorna tillfrågas respondenten om hen varit utsatt för exempelvis slag och sparkar, ofredande eller dylikt (Brå 2017a). Detta sätt att ställa frågor på används för att försöka fånga upp gärningar som är straffbara i brottsbalken, men de är inte specifikt anpassade för att fånga upp brott i nära relationer. De brott som har kartlagts utifrån ordinarie NTU är *misshandel, hot, sexualbrott* och *trakasserier*.

Den särskilda modulen avser att användas för att, utöver ovan nämnda brottstyper, kartlägga även *systematiska kränkningar och förödmjukelser* samt *försök att inskränka friheten*. Frågorna i modulen konstruerades enligt en modifierad form av Conflict Tactic Scale, som fokuserar på konflikter och utgår från gärningspersonen (den nuvarande eller tidigare partnern) snarare än att fråga efter utsatthet för olika typer av brott. Detta för att på så vis kunna fånga just relationsvåld, eftersom den utsatta personen sällan definierar brott i en nära relation som just brott (Straus 1999). Frågorna är konkret utformade och frågar efter respondentens utsatthet för brott av sin nuvarande eller tidigare partner. Genom att frågorna är tydliga i vad de avser ökar sannolikheten att respondenterna berättar om sina upplevelser och att frågemodulen kan fånga in ett brett urval brott i nära relationer (Brå 2014).

³ NTU är en årligt återkommande frågeundersökning som baseras på ett nationellt slumpmässigt urval personer i åldern 16–79 år. Omkring 12 000 personer svarar varje år på undersökningen.

⁴ I vissa fall under 2012.

⁵ Diarienummer HR-0156/2012.

⁶ Frågemodulen har hittills använts endast en gång (till NTU 2013) men är utformad för att kunna upprepas.

⁷ Detta eftersom den lägsta åldersgränsen för svarande i NTU är 16 år.

Definition av unga

Unga definieras i detta fall som i åldern 16–24 år. I vissa fall kan utsattheten särredovisas för 16–19-åringar, men eftersom datamaterialet innehåller få respondenter är det i vissa fall nödvändigt med ett bredare åldersspann. Enligt tidigare kartläggning om brott i nära relationer har kvinnor i åldern 20–24 år uppvisat en särskild utsatthet, varför det har ansetts relevant att täcka in även den åldersgruppen i den här kortanalysen.

Definition av nära relationer

I frågemodulen från NTU 2013 definieras en *nära relation* som en parrelation, pågående eller avslutad, som varat i minst en månad. Det ingår ingen fråga om hur lång relationen varit eller huruvida den ännu pågår. I ordinarie NTU 2006–2017 saknas en definition av nära relation, men där frågas om den utsattas relation till gärningspersonen till exempel huruvida det var en partner eller en före detta partner. Se till exempel enkätfråga B410F i uppföljningsformuläret (Brå 2017a).

Definition av brott

De brott som ingår i kortanalysen är misshandel, sexualbrott, hot, trakasserier och verbala kränkningar.⁸ Vilka brott som ingår skiljer sig åt beroende på om redovisningen utgår från ordinarie NTU-frågor eller från den frågemodul om brott i nära relationer som ingick i NTU 2013. Inför vissa analyser i denna publikation har dessa brottstyper klassificerats som psykiskt respektive fysiskt våld. I kategorin psykiskt våld ingår då systematiska kränkningar och förödmjukelser, försök att inskränka friheten, hot och trakasserier, medan misshandel och sexualbrott kategoriseras som fysiskt våld. Se tabellen nedan för de brottstyper som ingår och vilken källa de hämtas från.

Tabell 1. Brottstyper som ingår i respektive datakälla.

Ordinarie NTU 2006–2017	NTU 2013 Frågemodul
Misshandel	Kränkningar (psykiskt våld)
Sexualbrott	Försök att inskränka friheten (psykiskt våld)
Hot	Hot (psykiskt våld)
Trakasserier	Trakasserier (psykiskt våld)
	Lindrig misshandel (fysiskt våld)
	Grov misshandel (fysiskt våld)
	Sexuellt utnyttjande (fysiskt våld)
	Sexuellt tvång (fysiskt våld)

Avgränsningar och begränsningar

Även om mörkertalet är mindre i NTU än i statistiken över anmälda brott, antas vissa brottstyper vara underrapporterade. Hot och våld som sker i en nära relation hör till dessa. Det kan upplevas som känsligt att berätta om sådana upplevelser och det kan vara svårt att tala om dem som brott, på grund av känslor av skuld och skam eller att man normaliserar våldet och kränkningarna (Brå 2009). Att undersökningen görs via telefonintervju i hemmet kan även

⁸ När det gäller exempelvis i vissa fall av upplevda hot, trakasserier eller verbala kränkningar kan de tillfrågade ha varit utsatta för händelser som rent juridiskt, enligt brottsbalken, inte definieras som brott. NTU utgår från respondentens upplevelse och tolkning av händelsen. För ett utvecklat förtydligande av de olika brottsbegreppen, se t.ex. Brå (2017a).

vara ett hinder om gärningspersonen finns i bostaden (Brå 2002).

Lägsta åldersgräns i NTU är satt till att respondenten ska fylla 16 år under det innevarande året. Detta för att svaren bättre ska kunna jämföras med den registerbaserade statistiken över anmälda brott, som i vissa delar särredovisas om offret är 15 år eller äldre (Brå 2017a).⁹ Eftersom det är få personer i åldern 16–24 år som uppger att de utsatts för någon form av våldsbrott av en partner eller en före detta partner i ordinarie NTU, är det problematiskt att dela upp materialet i mindre delgrupper enskilda år och ändå få tillräckligt många respondenter i varje grupp. Genom att NTU numera kan redovisas för sammanlagt tolv undersökningår är det möjligt att studera utvecklingen av utsattheten för brott i nära relationer bland unga. Antalet svarande (16–24 år) i ordinarie NTU 2006–2017 respektive frågemodulen till NTU 2013 som ingår i den här analysen redovisas i bilaga 1.

I den frågemodul som ingick i NTU 2013 och som delar av denna kortanalys baseras på, ställdes frågor om utsatthet för brott i nära relationer (mer specifikt parrelation) på ett annat sätt än i ordinarie NTU. Det gjordes för att kunna få mer rättvisande data över den faktiska utsattheten för den typen av brott. Sannolikt innebär det att även icke brottsliga händelser fångades upp i större utsträckning än vad som gjorts i den ordinarie NTU eller den registerbaserade statistiken över polisanmälda brott. Forskning visar att resultaten i frågeundersökningar kan skilja sig åt beroende på hur frågorna ställs och i vilket sammanhang (Brå 2014, Straus 1999).

Resultaten kan ses som deskriptiva för självdeklarerad utsatthet för brott i nära relationer bland unga tjejer och killar i åldern 16–24 år på gruppnivå. Eftersom materialet (NTU) inte innehåller data om till exempel sexuell läggning, könsuttryck, etnicitet eller funktionsvariation ingår inga sådana analyser.

Ett lågt antal respondenter och brottshändelser gör dock resultaten mindre säkra, vilket innebär att slutsatser bör dras med försiktighet. I tabellerna presenteras för övrigt resultaten med en decimal, medan de avrundas i skriven text.

Glidande treårsmedelvärden i redovisningen över tid

Vid beräkning av andelar inom ramen för denna kortanalys har en minimigräns satts vid minst 100 respondenter per delgrupp. För att få ett acceptabelt antal respondenter i varje delgrupp i datamaterialet från NTU 2006–2017, behöver flera år slås ihop. Gränsen på minst 100 respondenter gäller dock inte vid beräkning av antalet skattade händelser; då görs skattningen från delgrupper mindre än 100 respondenter per år.

Redovisning av tidsserier görs med glidande treårsmedelvärden där medelvärdet räknats fram för åren 2005–2007, 2006–2008, 2007–2009 osv. Glidande medelvärden gör att det långsiktiga utvecklingsmönstret blir mer tydligt, genom att det jämnar ut slumpmässiga variationer från ett år till ett annat.

⁹ Det finns varken lagstiftning eller riktlinjer som slår fast principer för att samla in uppgifter på detta sätt från unga. En avvägning av undersökningens innehåll och ungdomarnas förväntade mognad får göras i varje undersökning. I NTU används även ett informationsbrev som riktar sig till föräldrarna till de urvalspersoner som är under 18 år.

Utsatthetens karaktär

I det här kapitlet utgår analysen från den frågemodul om nära relationer, som ingick i NTU 2013. Resultaten som redovisas här gäller framförallt utsatthet under livstiden men relaterar i vissa fall även till utsatthet under föregående år (2012). Vanligtvis kan det vara svårt att mäta utsatthet för brott i nära relationer under livstiden eftersom många bakgrundsfaktorer (såsom familjetyp, utbildning eller ekonomiska förutsättningar) är så pass föränderliga över tid att det kan vara svårt att avgöra hur relevanta de varit för själva utsattheten. Det kan också vara så att den utsatta har lagt händelsen bakom sig, vilket kan leda till underrapportering av utsatthet under livstiden (Brå 2014). För yngre åldersgrupper torde detta ha mindre betydelse, eftersom de ännu inte hunnit få så lång erfarenhet av parrelationer.

Eftersom frågeformuleringarna skiljer sig mellan ordinarie NTU-frågor och frågorna i frågemodulen fångar de delvis upp olika saker. Generellt mäter modulen en högre nivå vad gäller utsatthet för just partnervåld eftersom den är konstruerad för att göra just detta. Nivåerna på utsatthet enligt frågemodulen kan därför inte jämföras med nivåerna på utsatthet enligt ordinarie NTU-frågor, som redovisas i det sista kapitlet om utveckling över tid.

Var femte ung person har utsatts för brott i en nära relation

Totalt uppgav knappt var femte person (18 %) i åldern 16–24 år att de någon gång varit utsatta för systematiska kränkningar och förödmjukelser, försök till inskränkning av deras frihet, hot, trakasserier, misshandel eller sexualbrott, av en nuvarande eller före detta partner. Utsattheten skilde sig mellan tjejer och killar; 23 procent av tjejerna jämfört med 14 procent av killarna i åldern 16–24 år uppgav att de någon gång blivit utsatta för något av ovan nämnda brott i en nära relation (se tabell 3). Utsattheten var högre i den äldre åldersgruppen (20–24 år) än i den yngre (16–19 år). Den högre utsattheten bland de äldre unga drar därför upp genomsnittet vid de redovisningar där de två åldersgrupperna slås ihop (se tabellerna 2:1 och 2:2, i bilaga 2, för särredovisning per åldersgrupp).

Jämfört med utsattheten under livstiden var resultaten från 2012 i de flesta fall betydligt jämnare mellan könen, vilket bland annat kan ha att göra med könsskillnader i sådant som hur många eller långa relationer man har haft (se tabell 2:3, bilaga 2).

Psykiskt våld vanligast

Tjejer utsattes i större utsträckning än killar för både psykiskt och fysiskt våld. Ungefär 21 procent av tjejerna och knappt 12 procent av killarna hade någon gång utsatts för psykiskt våld i en nära relation (se tabell 2). Utsattheten för fysiskt våld låg på knappt 13 procent för tjejer och drygt 5 procent för killar. För tjejer var det vanligast att bli utsatt för kränkningar, följt av försök att inskränka friheten och lindrig misshandel. För killar var försök att inskränka friheten vanligast, följt av kränkningar och lindrig misshandel.

Tabell 2. Andel (%) av befolkningen i åldern 16–24 år som utsatts för brott i en nära relation under sin livstid. Särredovisning för kön och typ av brott. Källa: NTU 2013.

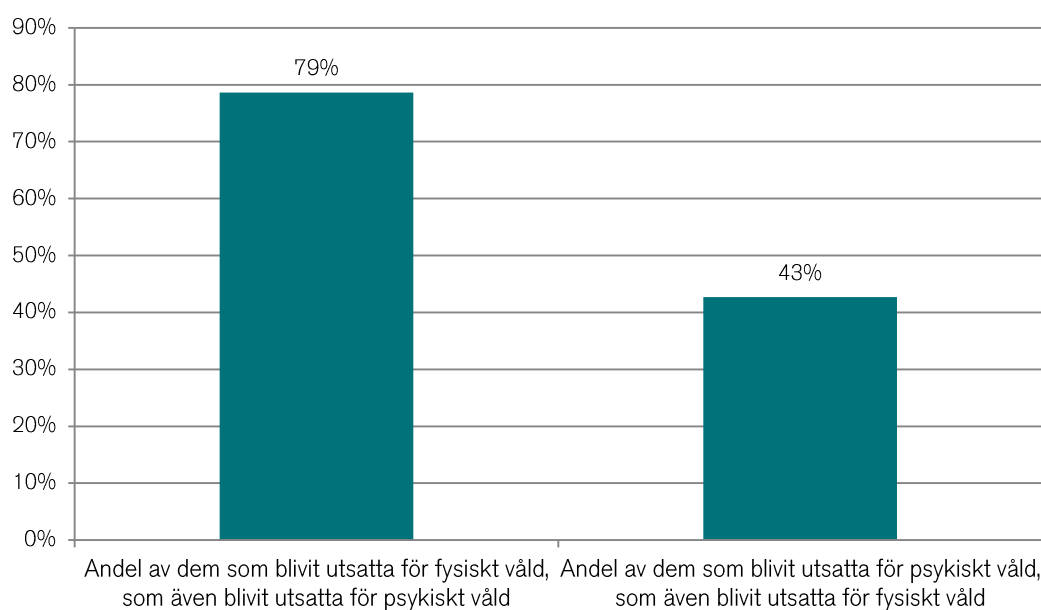
16–24 år	Totalt	Tjejer	Killar
Utsatta för någon av brottstyperna nedan	18,2	23,2	13,7
Utsatta för psykiskt våld	16,3	21,2	11,8
Kränkningar	10,5	15,7	5,7
Försök att inskränka friheten	10,7	14,0	7,7
Hot	4,6	8,4	1,1
Trakasserier	4,4	6,3	2,7
Utsatta för fysiskt våld	8,9	12,7	5,4
Lindrig misshandel	7,4	10,4	4,6
Grov misshandel*	2,6	3,2	2,0
Sexuellt utnyttjande*	2,2	4,2	0,4
Sexuellt tvång*	1,7	3,0	0,5

* Andelen utsatta för dessa brottstyper baseras på ett mycket lågt antal respondenter och eventuella jämförelser och slutsatser bör därför göras med försiktighet.

Vanligt med psykiskt våld bland utsatta för misshandel och sexualbrott

Vid utsatthet för psykiskt våld kan det även finnas inslag av fysiskt våld och vice versa, vilket riskerar att inverka negativt på den utsattas psykiska såväl som fysiska hälsa. Sannolikt har de som varit utsatta för de grövsta övergreppen även varit utsatta för mindre grova övergrepp, såsom hot som föranleder eller uttrycks i samband med fysiskt våld. Nästan fyra av fem unga som varit utsatta för fysiskt våld (misshandel och sexualbrott) hade även utsatts för psykiskt våld (kränkningar, försök till inskränkning av friheten, hot och trakasserier) under livstiden. För unga som utsatts för psykiskt våld var det drygt två av fem som även varit utsatta för något fysiskt våld i sitt liv. Det vanligaste var alltså att de som blivit utsatta för misshandel eller sexualbrott även har blivit utsatta för psykiskt våld än tvärtom. Hur sambandet ser ut när det gäller hur psykiskt och fysiskt våld interagerar, eller huruvida det ena förorsakar det andra, går inte att svara på genom det material som ingår i den här kortanalysen. Gränserna är ofta flytande och det förekommer olika typer av våld och diverse kontrollerande beteenden som behöver ses i ett större sammanhang (Brå 2014, Lundgren m.fl. 2001).

Figur 2. Andel av dem i befolkningen i åldern 16–24 år (%) som någon gång i sitt liv utsatts för fysiskt respektive psykiskt våld i en nära relation, som även utsatts för psykiskt respektive fysiskt våld. Källa: NTU 2013.

Upprepat utsatthet vanligast när det gäller psykiskt våld

Två av tre utsatta tjejer och knappt tre av fem utsatta killar uppgav att de blivit återkommande utsatta för psykiskt våld (se tabell 3). Uppräknat på hela befolkningen handlar det om 4,1 procent av killarna och 7,4 procent av tjejerna i Sverige (i åldern 16–24 år) som blivit utsatta för återkommande psykiskt våld.

När det gällde fysiskt våld var det drygt 36 procent av de utsatta tjejerna och knappt 20 procent av de utsatta killarna som uppgav att de utsatts för upprepat fysiskt våld. Uppräknat på befolkningsnivå är andelen unga som blev utsatta för återkommande fysiskt våld 0,6 procent bland killarna och 1,9 procent bland tjejerna.

Vanligast för både tjejer och killar var alltså att bli återkommande utsatt för psykiskt våld i form av kränkningar, inskränkning av friheten, hot eller trakasserier av en partner. Att det var vanligare för tjejer att bli upprepat utsatta stämmer överens med studier som konstaterar att det relationsvåld som riktas mot kvinnor oftare är upprepat än det som riktas mot män (Brå 2009, Brå 2017c). Det går däremot inte att säga om det var samma partner som var gärningsperson samtliga gånger.

Tabell 3. Andel (%) av dem som blev utsatta för brott i en nära relation under 2012, som blivit utsatta för återkommande psykiskt respektive fysiskt våld. Särredovisning för kön. Källa: NTU 2013.

Utsatthet någon gång i månaden eller oftare för ...	Totalt	Tjejer	Killar
– psykiskt våld	63,1	66,8	57,9
– fysiskt våld	30,0	36,4	19,5

Svenskfödda tjejer uppger utsatthet i större utsträckning än utrikesfödda tjejer

Utsattheten varierade mellan 15 och 19 procent oavsett var personen var född. När tjejer och killar studeras separat kan man se att utsattheten var högre hos svenskfödda tjejer än hos utrikesfödda (25 % samt 19 % respektive 13 %). För killar var förhållandet tvärtom; 17 procent av de utrikesfödda killarna uppgav utsatthet, medan motsvarande för grupperna svenskfödda med minst en inrikesfödd förälder samt svenskfödda med två utrikesfödda föräldrar var 13 respektive 15 procent (se tabell 4). På grund av låga antal i grupperna svenskfödda med båda föräldrarna utrikesfödda respektive utrikesfödda bör resultatet tolkas med försiktighet.

Utsattheten totalt varierade inom spannet 17–19 procent oavsett typ av boendeort. Det framkom inga markanta skillnader mellan tjejers utsatthet i relation till boendeort (23–24 %). För killar var de som bodde i storstad eller andra större städer något mer utsatta (14–15 %) än de som bodde i mindre städer/på landsbygden (12 %) (se tabell 5).

Tabell 4. Andel (%) av befolkningen i åldern 16–24 år som blivit utsatta för brott i nära relationer någon gång i sitt liv. Särredovisning för kön och svensk/utländsk bakgrund. Källa: NTU 2013.

	Totalt	Tjejer	Killar
Svenskfödda med			
båda/en förälder inrikesfödd(a)	18,7	25,0	13,0
båda föräldrarna utrikesfödda	17,2	19,3	15,3
Utrikesfödda	15,3	13,4	16,9

Tabell 5. Andel (%) av befolkningen i åldern 16–24 år som blivit utsatta för brott i nära relationer någon gång i sitt liv. Särredovisning för kön och typ av boendeort. Källa: NTU 2013.

	Totalt	Tjejer	Killar
Storstad	18,4	22,6	14,3
Större städer	18,9	24,1	14,5
Mindre städer/landsbygd	16,7	22,8	11,5

Tjejer oroar sig mer oavsett tidigare utsatthet

Av de unga som *inte* blev utsatta för brott i nära relationer 2012¹⁰ uttryckte den absoluta majoriteten heller inte oro för att det närmsta året utsätts för hot, trakasserier, våld eller påtvingade sexuella handlingar av en nuvarande eller tidigare partner.

Tjejer som blivit utsatta någon gång i livet oroade sig betydligt oftare än tjejer som aldrig blivit utsatta (6,2 % jämfört med 0,4 %). Av de killar som aldrig blivit utsatta var det nästan ingen som uppgav oro för att utsättas, medan 1,3 procent av de killar som någon gång hade utsatts var oroliga.¹¹ Att tjejer oroade sig mer än killar följer även mönstret i den tidigare kartläggningen om brott i nära relationer i befolkningen i stort (16–79 år) (Brå 2014). Resultatet visar, liksom kartläggningen, att de som aldrig blivit utsatta för brott i en nära relation heller inte oroade sig för att bli utsatta.

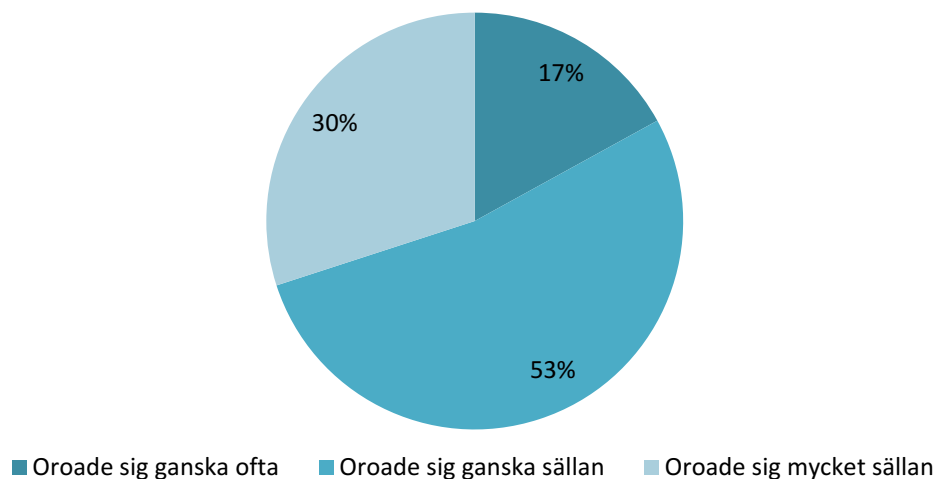
Oro kan dels mätas i omfattning, det vill säga hur många som oroar sig, men den kan också mätas i frekvens, det vill säga hur ofta man oroar sig. Bland de personer som inte blev utsatta

¹⁰ Det är då denna fråga ställdes i frågemodulen till NTU 2013.

¹¹ På grund av låga antal bör resultaten tolkas med försiktighet.

för brott i en nära relation under 2012 men som uppgav att de oroat sig för utsatthet under samma år ser man att drygt hälften (53 %) oroade sig *ganska sällan*, medan en knapp tredjedel (30 %) oroade sig *mycket sällan*. Det var 17 procent som oroade sig *ganska ofta* men ingen av de som oroade sig oroade sig *mycket ofta*.

Figur 3. Andel (%) av befolkningen i åldern 16–24 år som inte blev utsatta för brott i nära relationer under 2012 men som under 2012 oroade sig för det. Källa: NTU 2013.

Kontakt med polisen och hjälpinstanser

Tjejer anmäler i högre grad än killar

Av de unga i åldern 16–24 år som utsatts för brott i en nära relation 2012 hade sammantaget 2,6 procent anmält händelsen till polisen, och tjejer polisanmälde brott i större utsträckning än killar (3,7 % respektive 1,0 %), se tabell 6a. Om man ser på hot- eller våldshändelser¹² enligt ordinarie NTU 2006–2017, var det totalt 16 procent som lett till en polisanmälan. Hur frågorna är formulerade i den särskilda frågemodulen kan rimligtvis påverka resultatskillnaden eftersom modulen sannolikt fångar upp en bredare definition av icke-brottsliga händelser, som troligen inte leder till en polisanmälan i lika hög grad som sådana händelser som uppges i ordinarie NTU.

Även om man har haft kontakt med polisen är det inte säkert att händelsen polisanmäls, men av de som varit i kontakt med polisen var det sammantaget 70 procent av tjejerna och drygt 37 procent av killarna som anmälde, se tabell 6b.

Tabell 6a. Andel (%) av de unga i åldern 16–24 år som utsatts för brott i en nära relation 2012 som gjort en polisanmälan. Särredovisning för kön. Källa: NTU 2013.

	Totalt	Tjejer	Killar
Andel av de utsatta som har polisanmält	2,6	3,7	1,0

¹² Misshandel, hot, sexualbrott och trakasserier.

Tabell 6b. Andel (%) av de unga i åldern 16–24 år som utsatts för brott i nära relation 2012 som varit i kontakt med polisen och därefter gjort en polisanmälan. Särredovisning för kön. Källa: NTU 2013.

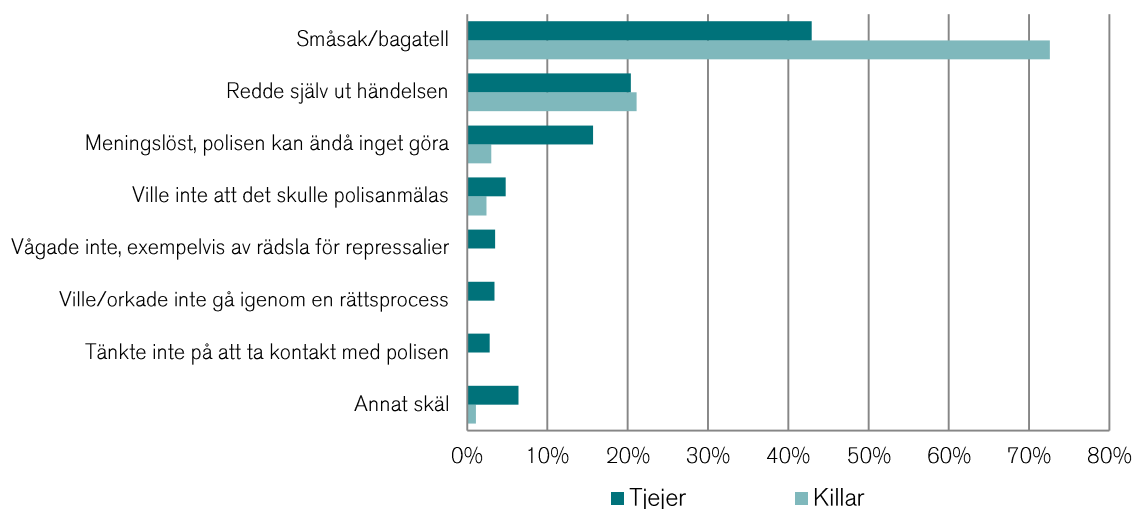
	Totalt	Tjejer	Killar
Andel av de som haft kontakt med polisen som även har polisanmält	61,4	70,1	37,4

Vanligt att händelsen betraktas som en småsak

Det finns flera möjliga skäl till att man väljer att inte göra en polisanmälan. De unga som uppgav att de blev utsatta under 2012, men inte hade kontaktat polisen (drygt 95 procent av de utsatta) fick en följdfråga om vilket som var det främsta skälet till att polisen inte kontaktats. Det i särklass vanligaste skälet, bland både tjejer och killar, var att de såg händelsen som en småsak (43 % respektive 73 %) och ungefär en av fem uppgav att de inblandade själva redde ut händelsen (figur 4). För tjejer var det däremot vanligare än för killar att man upplevde att polisen ändå inte skulle kunna göra något (16 % respektive 3 %).

Om man ser till varför vissa avstått från att polisanmäla psykiskt respektive fysiskt våld¹³ fördelar sig de angivna skälen enligt i stort sett samma mönster, men psykiskt våld ansågs ha varit en småsak i något högre ansträckning än fysiskt våld.¹⁴ Att gärningspersonen är eller varit ens partner kan tänkas hindra den utsatta personen från att anmäla brottet till polisen. Det finns emellertid studier som visar på motsatsen, nämligen att benägenheten att anmäla en tidigare partner kan vara större än när förövaren är en främling. När det gäller just relationsvåld kan det även finnas faktorer som höjer sannolikheten att anmäla, trots att gärningspersonen är en partner (Felson m.fl. 1999, Felson m.fl. 2002) och det är något vanligare att våld i nära relationer anmäls jämfört med annat våld (Brå 2009). Huruvida resultaten av dessa studier är direkt överförbara till personer i åldern 16–24 år är dock oklart. Frågemodulen gör det heller inte möjligt att särskilja när gärningspersonen varit en aktuell eller en före detta partner.

Figur 4. Skäl till att inte polisanmäla brott i en nära relation. Särredovisning för kön. Källa: NTU 2013.

¹³ Se tabell 1 i metodkapitlet, för en redovisning av vilka brottstyper som ingår i respektive kategori.

¹⁴ På grund av låga antal redovisas inte andelar för brottstyperna.

En av tre tjejer som utsatts för upprepat fysiskt våld behövde stöd som inte fanns

Beroende på ålder och omständigheter kan unga vända sig till exempelvis polisen, ungdoms- eller tjejjourer, ungdomsmottagningar, skola/elevhälsa eller socialtjänsten för att få hjälp och stöd vid utsatthet för brott i nära relationer. Möjligheterna till hjälp kan dock se mycket olika ut beroende på var den utsatta bor och vad denna råkat ut för. Dessutom finns skillnader i kunskap om vilken hjälp som finns att få (se till exempel Brås faktablad om våld i nära relationer bland unga, Brå 2017b).

I frågemodulen till NTU 2013 tillfrågades respondenterna om det de råkat ut för hade gjort att de upplevt behov av ett stöd som dock inte funnits att tillgå. Totalt var det drygt 12 procent av tjejerna och 3 procent av killarna som upplevt detta. Störst behov av stöd hade de som utsatts för återkommande fysiskt våld; nästan en tredjedel av tjejerna och en femtedel av killarna uppgav att det stöd de behövde inte fanns. När det gällde återkommande psykiskt våld uppgav knappt 17 procent av tjejerna och 6 procent av killarna att de haft behov av stöd som inte fanns tillgängligt (se tabell 7). Internationella studier har tidigare visat att tjejer oftare än killar redogör för rädsla och skador, liksom fler negativa känslomässiga konsekvenser av relationsvåld (se till exempel Hamby m.fl. 2012b och Jackson m.fl. 2000).

Tabell 7. Andel (%) av de unga i åldern 16–24 år som utsatts för brott i en nära relation under 2012, som haft behov som inte blivit tillgodosedda. Särredovisning för kön. Källa: NTU 2013.

Haft behov som inte blivit tillgodosedda	Utsatt under 2012		Utsatt för återkommande psykiskt våld		Utsatt för återkommande fysiskt våld	
	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar
Ja	12,3	3,0	16,5	5,6	32,5	20,6
Nej	87,7	97,0	83,5	94,4	67,5	79,4

Om gärningspersonen

För att ta fram information om gärningspersonen används i denna del sammanslagna data från ordinarie NTU om huruvida respondenterna utsatts för misshandel, sexualbrott, hot eller trakasserier i nära relationer (se bilaga 1 i Brå 2017a). Redovisningen baseras i detta kapitel på brottshändelser och inte på utsatta personer; en person kan vara utsatt för fler än en brottshändelse.

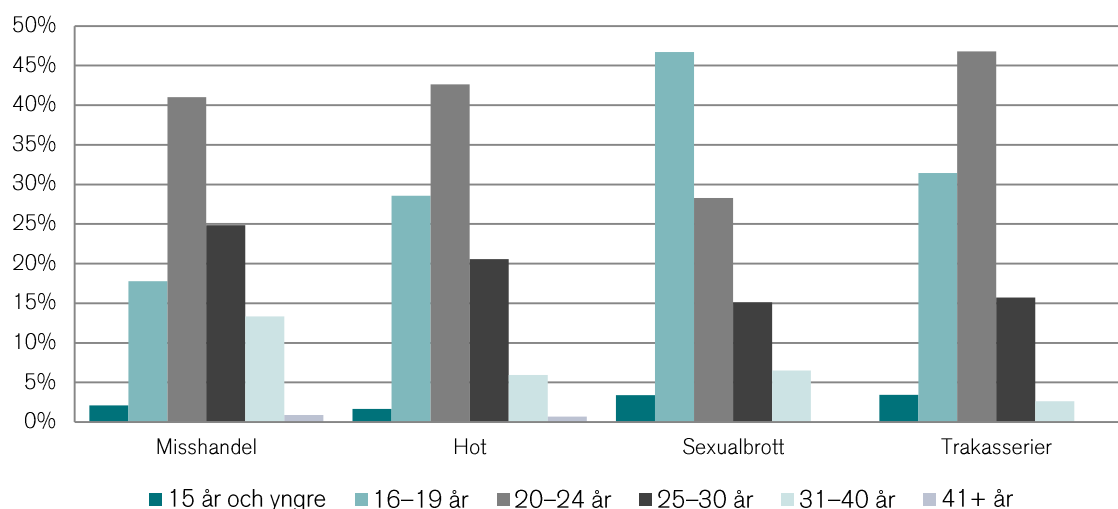
Gärningspersonen är oftast i samma ålder

Det vanligaste för brottstyperna misshandel, hot och trakasserier var att gärningspersonen tillhörde åldersgruppen 20–24 år (41–47 %) medan det för sexualbrott var vanligast att gärningspersonen var 16–19 år (47 %). Gärningspersonen tenderade att vara 25 år eller äldre vid framförallt misshandel (39 %)¹⁵. Det var ovanligt med gärningspersoner över 41 år oavsett brottstyp. Se figur 5.¹⁶

¹⁵ Andelarna gäller för åldersgrupperna över 25 år sammantaget.

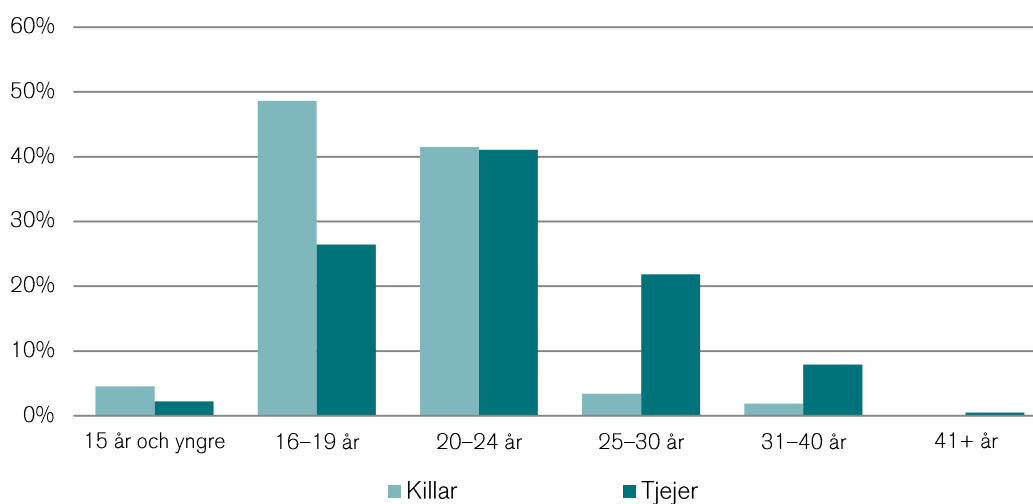
¹⁶ På grund av låga antal bör eventuella jämförelser mellan åldersgrupper och brottstyper göras med försiktighet.

Figur 5. Andelen gärningspersoner i olika åldrar vid respektive brottstyp vid brott i nära relationer bland unga (16–24 år). Källa: NTU 2006–2017.¹⁷

I vilken utsträckning gärningspersonen var äldre när den utsatta personen var en tjej respektive en kille redovisas i figur 6.¹⁸ För killar var det vanligast att partnern var i åldern 16–19 år (49 %), medan det vanligaste för tjejer var att gärningspersonen var 20–24 år (41 %). Det var betydligt vanligare för tjejer att gärningspersonen var 25 år eller äldre än det var för killar (30 % respektive 5 %)¹⁹. Det var däremot ovanligt att gärningspersonen var 15 år eller yngre, och mycket ovanligt att gärningspersonen var över 41 år, oavsett könet på den utsatta.

Figur 6. Andelen gärningspersoner i olika åldrar, sammanslaget, vid brott i nära relationer bland unga (16–24 år). Särredovisning för könet på den utsatta. Källa: NTU 2006–2017.²⁰

¹⁷ Figuren är endast representativ för de som uppgett utsatthet och exakt ålder på gärningspersonen. Dessa utgör dock den absoluta majoriteten (runt 99–100 % för respektive brottstyp).

¹⁸ Brottstyperna är sammanslagna på grund av låga antal.

¹⁹ Andelarna gäller för åldersgrupperna över 25 år sammantaget.

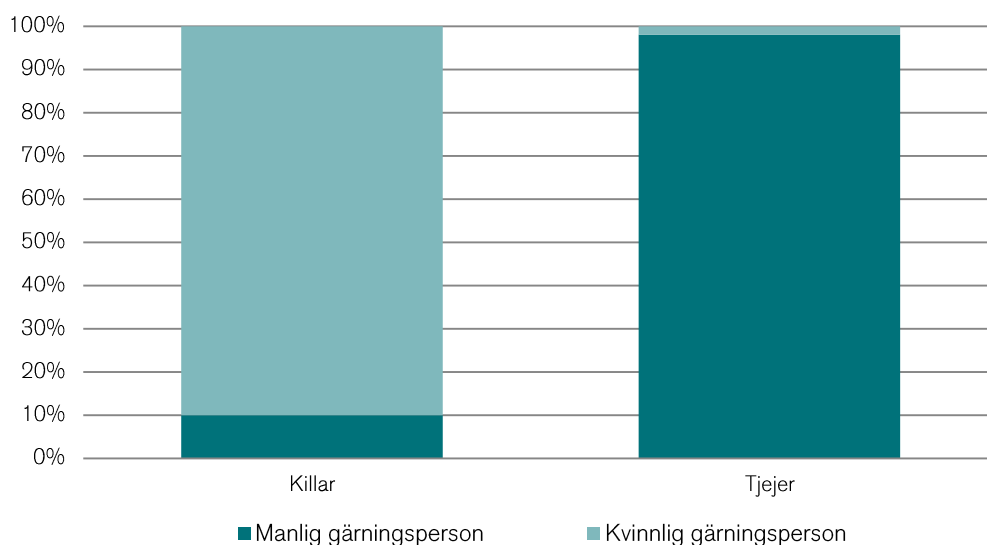
²⁰ Figuren är endast representativ för de som uppgett utsatthet och exakt ålder på gärningspersonen. Dessa utgör dock den absoluta majoriteten (runt 99–100 % för respektive brottstyp).

Gärningspersonen är oftast av motsatt kön

NTU frågar inte om den utsattas sexuella läggning, men följande resultat visar fördelningen av manlig respektive kvinnlig gärningsperson i förhållande till den utsattas kön.

Könet på gärningspersonen skiljer sig åt beroende på könet på den utsatta personen. För de hot- och våldshändelser som drabbade tjejer i nära relationer var det övervägande manliga gärningspersoner (98 %). Detta gällde oavsett brottstyp. För de händelser som drabbade killar var gärningspersonen en man i 10 procent av alla hot- och våldshändelser i nära relationer. Det gällde framförallt hot samt i viss mån sexualbrott, medan nästan alla händelser av misshandel och trakasserier involverade en kvinnlig gärningsperson. Eftersom antalet svarande killar är mycket lågt bör resultatet tolkas med försiktighet.

Figur 7. Andelen manliga och kvinnliga gärningspersoner uppdelat på den utsatta personens kön, vid brott i nära relationer bland unga (16–24 år). Källa: NTU 2006–2017.

Utvecklingen av ungas utsatthet för brott i nära relationer

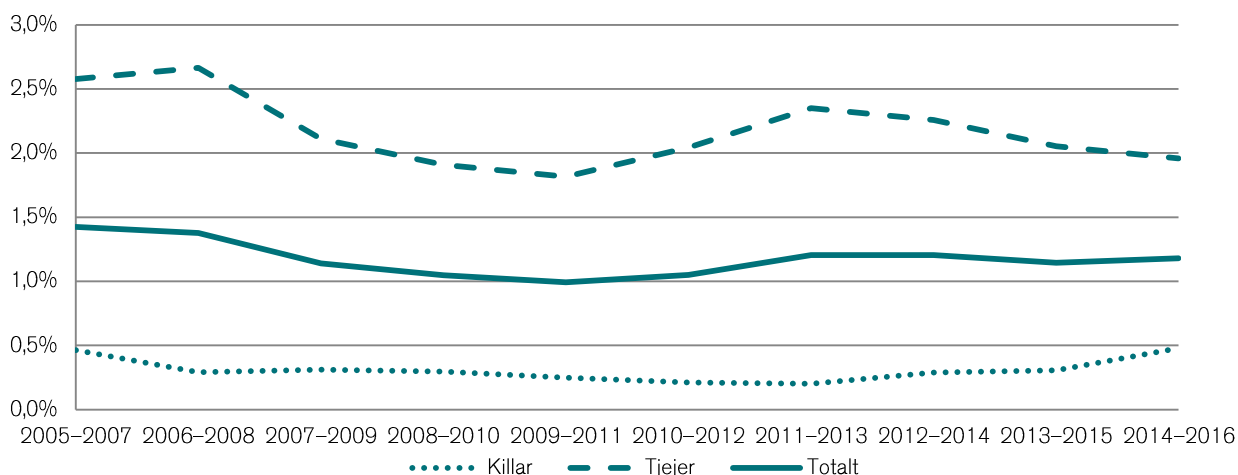
I det här kapitlet redovisas utvecklingen av den självdeklarerade utsattheten för olika brott i nära relationer samt de utsattas upplevelse av kontakt med polisen och av hjälp- och stödinsatser. De data som ligger till grund för denna del är hämtade från ordinarie NTU 2006–2017, om inget annat anges. Det innebär att det är färre brottstyper som ligger till grund för den redovisade utvecklingen än i kapitlet om utsatthetens karaktär. På grund av detta och att frågeformuleringarna skiljer sig åt mellan ordinarie NTU-frågor och frågorna i frågemodulen är nivåerna på utsatthet inte jämförbara. Snarare än att ge information om själva nivån av utsatthet är det här kapitlet istället tänkt att visa på utveckling över tid.

Utsattheten relativt jämn över tid

Andelen unga i befolkningen (16–24 år) som uppgav att de utsatts för misshandel, hot, sexualbrott eller trakasserier i nära relationer låg under åren 2005–2016 jämförelsevis stabilt på i genomsnitt 1,2 procent. Man kan se en viss minskning i början av perioden, följt av en förhållandevis jämn kurva (se figur 8). Eftersom det rör sig om så små variationer i andelar, endast tiondelar av procentenheter, bör skillnaderna tolkas med stor försiktighet.

Bland killar låg utsattheten på en relativt jämn nivå under perioden (0,4 % i genomsnitt), medan den för tjejer låg på en något högre nivå (2,2 % i genomsnitt) med viss variation. Även här bör utvecklingen tolkas med försiktighet, eftersom antalet utsatta killar är väldigt litet.

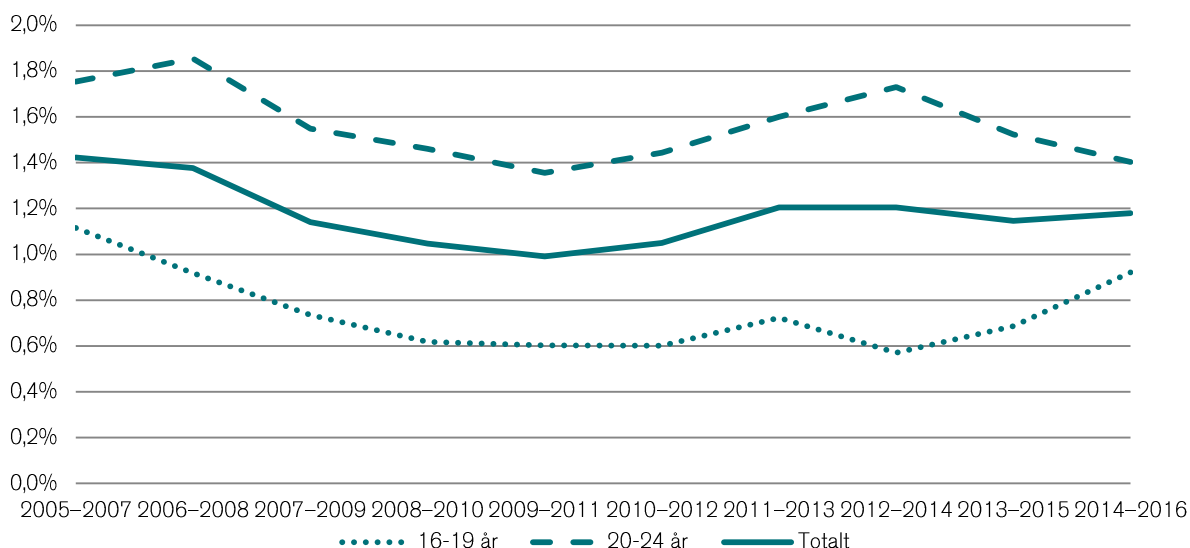
Figur 8. Andelen unga i befolkningen (16–24 år) som uppgett att de utsatts för misshandel, hot, sexualbrott eller trakasserier i nära relationer 2005–2016. Särredovisat på kön. Glidande treårsmedelvärden. Källa: NTU 2006–2017.

Generellt en minskande trend inom båda åldersgrupperna

Sett över hela perioden har andelen som uppgav utsatthet för misshandel, hot, sexualbrott eller trakasserier i nära relationer varit något lägre bland unga i åldersgruppen 16–19 år än för de i åldersgruppen 20–24 år (figur 9). I åldersgruppen 16–19 år har andelen utsatta i genomsnitt legat på 0,8 procent, medan den i åldersgruppen 20–24 år legat på i genomsnitt 1,6 procent. Andelen minskade i båda grupperna till och med runt 2012. Från och med 2015 kan man se en viss ökning av de yngstas utsatthet, men det är för tidigt att säga om det är ett trendbrott eller en tillfällig uppgång.

Figur 9. Andelen unga i befolkningen (16–24 år) som uppgett att de utsatts för misshandel, hot, sexualbrott eller trakasserier i nära relationer 2005–2016. Särredovisat på åldersgrupp. Glidande treårsmedelvärden. Källa: NTU 2006–2017.

Avslutande diskussion

Denna kortanalys använder data från Nationella trygghetsundersökningen för att undersöka utsatthet för brott i nära relationer bland unga i åldern 16–24 år. Data har hämtats från två källor: dels från ett fördjupat frågeavsnitt i NTU 2013, med frågor om utsatthet för brott i nära relationer, under både det föregående året (2012), och under respondenternas livstid, dels från NTU 2006–2017, baserat på frågor om brott och relationen till gärningspersonen. Eftersom frågeavsnitten skiljer sig åt mellan ordinarie NTU och frågemodulen, fångar de brott i nära relationer i olika utsträckning; frågemodulen fångar upp ett bredare spektrum av händelser och ger sannolikt ett bättre mått på faktisk utsatthet för sådana brott, medan ordinarie NTU är utformad för att fånga upp brottsliga händelser generellt.

Var femte respondent hade varit utsatt för brott en i nära relation någon gång under sin livstid, och det var framförallt tjejer som uppgav att de varit utsatta för systematiska kränkningar och förödmjukelser, försök till inskränkning av deras frihet, hot, trakasserier, misshandel eller sexualbrott av en nuvarande eller före detta partner (23 % av tjejerna respektive 14 % av killarna). Sett till utvecklingen de senaste åren (2012–2016) har utsattheten legat på en stabil nivå för både tjejer och killar. En något annan utveckling visar jämförelsen mellan åldersgrupperna 16–19 år och 20–24 år, där utsattheten har ökat något för den yngre åldersgruppen sedan 2015. En faktor av betydelse för utsattheten för partnervåld är rimligtvis ålder, eftersom högre ålder potentiellt kan innebära erfarenhet av fler och längre relationer. Detta återspeglas sannolikt i jämförelsen mellan åldersgrupperna, där det inom gruppen 20–24 år var vanligare än inom gruppen 16–19 år att man uppgav utsatthet för brott i nära relationer någon gång i livet. Vid jämförelse av vilka brottstyper som var vanligast såg dock strukturen i stort likadan ut för båda åldersgrupperna.

Bland de som varit utsatta för misshandel och sexualbrott var det vanligt att det även förekom olika former av psykiskt våld. Nästan fyra av fem unga som varit utsatta för fysiskt våld hade även utsatts för psykiskt våld under livstiden. För unga utsatta för psykiskt våld var det drygt två av fem som även varit utsatta för något fysiskt våld i sitt liv. Detta resultat överensstämmer med tidigare studier som visar starka kopplingar mellan dessa typer av våld (Brå 2014:8, Barter m.fl. 2017²¹).

²¹ En studie inom STIR-projektet som bland annat tittade på sambandet mellan våld i nära relation online och offline (emotionellt såväl som fysiskt våld) hos ungdomar 14–17 år.

Anmälningsbenägenheten skilde sig också mellan tjejer och killar; tjejer gjorde en polisanmälan i nästan fyra gånger så stor utsträckning. Den överlägset vanligaste orsaken till att killarna inte anmälde var att de ansåg händelsen vara en småsak (73 %); för tjejer var motsvarande andel 43 procent. Det har konstaterats att vuxna män kan ha svårt att söka hjälp hos bland annat polisen, på grund av de förväntningar på manligt beteende som gör att det kan upplevas som skamligt att erkänna sin utsatthet för våld (Nybergh 2013). Sådana attityder och förväntningar kan även spela in för unga män, och påverka dem till att inte vilja berätta om sin utsatthet (Barter m.fl. 2009).

Det finns begränsat med forskning om gärningspersonen vid brott i nära relationer mellan unga, men i en engelsk studie framkom att mycket av det fysiska våld som killarna varit utsatta för av sina kvinnliga partner handlade om självförsvar från tjejernas sida (Hird 2000). Senare studier har visat att det vid partnervåld finns ett samspel mellan offer och förövare där bägge parter är både utsatta för och utförare av olika våldshändelser inom en och samma relation (se t.ex. Menesini m.fl. 2011 och Viejo 2014). I den här kortanalysen finns ingen möjlighet att undersöka ifall de enskilda brotten skett till följd av andra brott (exempelvis våld som sker i självförsvar). Det framgår dock att gärningspersonen oftast var i ungefär samma ålder som den utsatta, och oftast av motsatt kön när det gällde tjejer, medan en av tio förövare i killars nära relationer var en annan kille. Våld i samkönade relationer kan till exempel innebära särskild utsatthet på grund av de stigma som finns relaterade till homosexualitet, och rädsla för att bli homofobiskt bemött kan leda till att man inte vågar söka hjälp vare sig hos sin familj eller hos myndigheter (Gehring & Vaske 2015). Den här kortanalysen saknar en mer ingående intersektionell analys som undersöker fler faktorer än kön och ålder, eftersom materialet (NTU) inte innehåller data om till exempel sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnicitet eller funktionsvariation. Faktorer som social utsatthet, individens uppväxtvillkor, dennas eventuella riskbeteenden och sociala kontext, ingår heller inte i analyserna. Inom forskningen talar man om vikten av ett intersektionellt perspektiv vid analys av diverse samhällsproblem, eftersom en individ har flera sociala identiteter, utöver till exempel kön och ålder, som samspekar (se t.ex. Bowleg 2012). Kortanalysen kan i och med sina begränsningar inte ge en bild av hur nämnda omständigheter spelar in för tjejers respektive killars utsatthet för partnervåld, och därmed fångas inte komplexiteten bakom brott i nära relation bland unga.

Generellt när det gäller relationsvåld mot unga är den utsatta och förövaren sällan sammanboende (Cutter-Wilson & Richmond, 2011), vilket dock åtminstone delvis beror på deras ålder och att de fortfarande bor i föräldrahemmet. I analysen är det framförallt vid misshandel som gärningspersonen är 25 år eller äldre. Överlag begås relationsvåld mellan unga under andra förutsättningar och i något annorlunda kontexter än relationsvåld mellan vuxna. Ett exempel är det faktum att sociala medier har en annan plats i ungas liv (Stonard m.fl. 2015). Förekomsten och frekvensen av brott begångna online mot unga, så kallat digitalt våld, är inte något som har kunnat undersökas inom ramen för denna kortanalys, men det är ett område där mer forskning vore önskvärd.

Referenser

- Barter, C., McCarry, M., Berridge, D. och Evans, K. (2009). *Partner Exploitation and Violence in Teenage Intimate Relationships*. London: NSPCC.
- Barter, C. och Stanley, N. (2016). "Inter-personal violence and abuse in adolescent intimate relationships: mental health impact and implications for practice". *International Review of Psychiatry* 28 (5):1–19, september 2016.
- Barter, C., Stanley, N. och Wood, M. m.fl. (2017). "Young people's online and face-to-face experiences of interpersonal violence and abuse and its subjective impact across five European countries". *Psychology of Violence*, 7 (3). 375–384.
- Bowleg, L. (2012). "The problem with the phrase women and minorities: Intersectionality – An important theoretical framework for public health." *American Journal of Public Health* 102, 7, 1267–1273.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2002). *Våld mot kvinnor i nära relationer*. Rapport 2002:14. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2007). *Utvecklingen av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer*. Rapport 2007:6. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2009). *Våld mot kvinnor och män i nära relationer*. Rapport 2009:12. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2014). *Brott i nära relationer. En nationell kartläggning*. Rapport 2014:8. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2017a). *NTU 2016 Teknisk rapport*. Rapport 2017:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2017b). *Våld i nära relationer bland unga* (faktablad). Hämtat den 9 april 2018 från: <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2017-06-02-arbeta-forebyggande-mot....html>
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2017c). *Upprepad utsatthet för hot- och våldsbrott i befolkningen 2005–2015*. Kortanalys 2/2017. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå, National Council for Crime Prevention, Finland och The Danish Crime Prevention Council (2017). *Kærestevold. Finland, Sverige og Danmark*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Cutter-Wilson, E. och Richmond, T. (2011). "Understanding teen dating violence: practical screening and intervention strategies for pediatric and adolescent healthcare providers". *Current opinion in pediatrics* 23: 379–83.
- Danielsson, I., Blom, H. och Nilses, C. m.fl. (2010). "Tydliga könsskillnader i ungdomars ut-

satthet för våld”. I: *Läkartidningen*, nummer 18, 2010, volym 107.

Exner-Cortens, D., Eckenrode, J. och Rothman, E. (2013). ”Longitudinal associations between teen dating violence victimization and adverse health outcomes”. *Paediatrics*, 13: 71–78.

Felson, R. B., Messner, S. F. och Hoskin, A. W. (1999). *Victim–offender relationship and calling the police in assaults*. *Criminology*, Vol. 37: 931–947.

Felson, R. B., Messner, S. F., Hoskin, A. W. och Deane, G. (2002). *Reasons for reporting and not reporting domestic violence to the police*. *Criminology*, Vol. 40, No 3: 617–650.

FRA (EU:s byrå för grundläggande rättigheter) (2014). *Violence Against Woman: An EU-wide Survey*. Luxemburg: Publications Office of the European Union.

Gehring, K.S. och Vaske, J. C. (2015). “Out in the open: The consequences of intimate partner violence for victims in same sex and opposite-sex relationships”. *Journal of Interpersonal Violence*, 1–24.

Hamby, S., Finkelhor, D. och Turner, H. (2012a). “Teen dating violence: Co-occurrence with other victimizations in the national survey of children’s exposure to violence”. *Psychology of Violence*, 2(2), 111–124.

Hamby, S., Nix, K., De Puy, J. och Monnier, S. (2012b). Adapting Dating Violence Prevention to Francophone Switzerland: A Story of Intra-Western Cultural Differences. *Violence and Victims* 2012; 27(1), 33–42.

Hird, M. J. (2000). An empirical study of adolescent dating aggression in the UK. *Journal of Adolescence*, 23(1), 69–78.

Jackson, S. M., Cram, F. och Seymour, F. W. (2000). Violence and sexual coercion in 26 high school students’ dating relationships. *Journal of Family Violence*, 15(1), 23–36.

Lundgren, E., Heimer, G., Westerstrand, J. och Kalliokoski, A.-M. (2001). *Slagen Dam*. Umeå: Fritzes Offentliga Publikationer.

Menesini, E., Nocentini, A. och Ortega-Rivera m.fl. (2011). ”Reciprocal involvement in adolescent dating aggression: An Italian-Spanish study”. *European Journal of Developmental Psychology* 8, 4, 437–451.

Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK (2014). *Våld och hälsa. En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa*. Uppsala: NCK.

Nybergh, L. (2013). *När män utsätts för våld i en nära relation – hur ser det ut då? En genomgång av internationell forskning*. Göteborg: Västra Götalandsregionen. Hämtad 16 maj 2018 från: <http://www.valdinararelationer.se/genvag>

Regeringens skrivelse (2016). *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*. Skrivelse 2016/17:10.

Straus, M. A. (1999). "The Controversy over Domestic Violence by Women. A Methodological, Theoretical and Sociology of Science Analysis". I: Arriaga, X.B. och Oskamp, S. *Violence in Intimate Relationships*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Straus, M. A. (2007). "Dominance and symmetry in partner violence by male and female university students in 32 nations". I: *Children and Youth Services Review*, 30, 252–275.

Ungdomsstyrelsen (2013). Fokus 13. Unga och jämställdhet. Ungdomsstyrelsens skrifter 2013:4. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Viejo, C. (2014). "Physical dating violence: Towards a comprehensible view of the phenomenon". *Journal for the Study of Education and Development* 37, 4, 785–815.

Bilagor

Bilaga 1: Urval och population

NTU 2006–2017

Av de sammanlagt 33 022 personer i åldern 16–24 år som medverkat i NTU 2006–2017 (se tabell 1:3 senare i bilagan) hade 5 784 personer svarat på screeningfrågan om utsatthet för sexualbrott, misshandel, hot och trakasserier (oavsett vem som var gärningsperson). Av dessa hade närmare 88 procent (5 067 personer) svarat på uppföljningsfrågan om relation till gärningspersonen (se tabell 1:1).

Tabell 1:1. Antal unga (16–24 år) i NTU 2006–2017 som besvarat frågan i uppföljningsformuläret om relation till gärningspersonen.²² Särredovisat på kön.

	Antal	Procent (%)
Tjejer	2 639	52,1
Killar	2 428	47,9
Totalt	5 067	100

NTU 2013 Frågemodul

Av de 2 655 personer (i åldern 16–24 år) som medverkat i frågemodulen som genomfördes i NTU 2013 har 26 personer exkluderats från samtliga analyser, eftersom de valt svaret *Vet ej* eller *Vill ej svara* på frågan om de har eller har haft en parrelation som varat minst en månad (se tabell 1:2). Detta medför att urvalet för frågeavsnittet om brott i nära relationer utgörs av 2 629 individer. Drygt 56 procent svarade att de har eller har haft en parrelation som varat minst en månad, medan knappt 43 procent uppgav att de aldrig haft en sådan parrelation.²³ Analyserna har inkluderat även de personer som aldrig haft en sådan parrelation, för att det ska vara möjligt att beräkna utsattheten i befolkningen (16–24 år).

Tabell 1:2. Antal unga (16–24 år) i NTU 2013 som besvarat den inledande frågan om parrelation, antingen via intervju eller via enkät.

	Antal	Procent (%)
Har eller har haft en parrelation som varat minsten månad	1 492	56,2
Har <i>inte</i> , och har aldrig haft, en parrelation som varat minst en månad	1 137	42,8
<i>Vet ej/vill ej svara</i>	26	1,0
Totalt	2 655	100

²² Frågan gäller relationen till den person som utsatte en för misshandel, sexualbrott, hot eller trakasserier. Se NTU:s tekniska rapport 2016 (Brå 2017a).

²³ Att jämföra med kartläggningen (Brå 2014), där drygt 83 procent svarade att de har eller har haft en parrelation som varat minst en månad, medan drygt 16 procent uppgav att de aldrig haft en sådan parrelation (gäller befolkningen i åldern 16–79 år).

Tabell 1:3. Antal unga (16–24 år) som medverkat i ordinarie NTU 2006–2017 samt populationsstorlekar för redovisningsgrupperna.

Redovisningsgrupp	Antal individer i undersökningsmaterialet (n)	Antal individer i populationen (N)
SAMTLIGA, 16–24 ÅR	33 022	13 756 363
Kön		
Killar	16 601	7 241 994
Tjejer	16 421	6 514 368
Ålder		
16–19 år	15 663	6 535 174
20–24 år	17 359	7 221 189
Killar		
16–19 år	7 743	3 393 959
20–24 år	8 858	3 848 035
Tjejer		
16–19 år	7 920	3 141 214
20–24 år	8 501	3 373 154

Tabell 1:4. Antal unga (16–24 år) som medverkat i frågeavsnittet om brott i nära relationer i NTU 2013 samt populationsstorlekar för redovisningsgrupperna.

Redovisningsgrupp	Antal individer i undersökningsmaterialet (n)	Antal individer i populationen (N)
SAMTLIGA, 16–24 ÅR	2 629	1 171 755
Kön		
Killar	1 321	614 825
Tjejer	1 308	556 930
Ålder		
16–19 år	1 177	531 128
20–24 år	1 452	640 627
Killar		
16–19 år	593	280 078
20–24 år	728	334 747
Tjejer		
16–19 år	584	251 050
20–24 år	724	305 880

Bilaga 2: Tabeller till Utsatthet under livstiden

Tabell 2:1. Andel (%) unga (16–19 år) i befolkningen som utsatts för brott i en nära relation under sin livstid. Särredovisning för kön och brottstyper.

16–19 år	Totalt	Tjejer	Killar
Utsatta för någon av brottstyperna nedan	11,9	14,8	9,3
Utsatta för psykiskt våld	10,5	13,3	8,0
Kränkningar	5,6	8,9	2,7
Försök att inskränka friheten	7,5	9,7	5,6
Hot	2,2	3,8	0,8
Trakasserier	2,7	4,2	1,3
Utsatta för fysiskt våld	4,9	6,8	3,2
Lindrig misshandel	3,4	4,5	2,4
Grov misshandel	1,4	1,5	1,4
Sexuellt utnyttjande	1,8	3,2	0,5
Sexuellt tvång	1,3	2,1	0,5

Tabell 2:2. Andel (%) unga (20–24 år) i befolkningen som utsatts för brott i en nära relation under sin livstid. Särredovisning för kön och brottstyper.

20–24 år	Totalt	Tjejer	Killar
Utsatta för någon av brottstyperna nedan	23,4	30,1	17,3
Utsatta för psykiskt våld	21,1	27,7	14,9
Kränkningar	14,5	21,4	8,3
Försök att inskränka friheten	13,3	17,5	9,4
Hot	6,6	12,2	1,4
Trakasserier	5,8	7,9	3,9
Utsatta för fysiskt våld	12,2	17,6	7,3
Lindrig misshandel	10,7	15,3	6,4
Grov misshandel	3,5	4,5	2,5
Sexuellt utnyttjande	2,6	5,0	0,3
Sexuellt tvång	2,1	3,7	0,5

Tabell 2:3. Andel (%) unga (16–24 år) i befolkningen som utsattes för brott i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och brottstyper.

16–24 år	Totalt	Tjejer	Killar
Utsatta för någon av brottstyperna nedan	9,8	11,9	7,8
Utsatta för psykiskt våld	9,0	11,1	7,1
Kränkningar	5,9	8,3	3,8
Försök att inskränka friheten	5,7	7,0	4,4
Hot	2,1	3,7	0,6
Trakasserier	2,0	2,6	1,5
Utsatta för fysiskt våld	4,1	5,3	3,0
Lindrig misshandel	3,4	4,4	2,5
Grov misshandel	1,0	1,1	1,0
Sexuellt utnyttjande	0,6	1,2	0,2
Sexuellt tvång	0,6	1,0	0,3